

Ризик-менеджмент

І семестр 2020-2021 навчального року, силабус

освітній рівень другий (магістр)
галузь знань 07 Управління та адміністрування
спеціальність 073 Менеджмент
освітня програма:
- бізнес – адміністрування

Лекції та практики: за розкладом- <http://rasp.kart.edu.ua/>

1. Команда викладачів:

Лектор: Куделя Вікторія Іванівна (кандидат економічних наук, доцент), Контакти: +38 (057) 730-19-72, e-mail: vikaviki1980@gmail.com
--

Години прийому та консультації: кожну п'ятницю з 11.00-12.00
--

Розміщення кафедри: місто Харків, майдан Фейєрбаха, 7, 3 корпус, 2 поверх, 216 аудиторія.

Проблематика ризик-менеджменту в останні роки привертає до себе все більшу увагу вчених та підприємців-практиків. Ризик-менеджмент, чи управління ризиками, – порівняно новий напрям у теорії і практиці менеджменту, що впевнено посів своє місце серед сучасних методів управління бізнесом.

Ризик притаманний будь-якій сфері людської діяльності. Це пов'язано з багатьма умовами та чинниками, які впливають на позитивний результат рішень, що приймаються. Ризик недоотримання прогнозних показників почав більш яскраво проявлятися при товарно-грошових відносинах, конкурентній боротьбі суб'єктів господарського процесу. Будь-який суб'єкт ринкових відносин проявляє власну готовність йти на ризик в умовах невизначеності, тому що поряд з ризиком втрат існує можливість додаткових доходів. Тому становлення ринкових відносин, побудованих на економічних законах зумовило необхідність вивчення ризик-менеджменту.

Курс має на меті сформувати та розвинути наступні компетентності студентів:

1. Ціннісно-сміслову компетентність (формування та розширення світогляду студента в області ризик-менеджменту, здатність до розуміння як приймати оптимальні стратегічні рішення та знаходити шляхи зниження ризиків);

2. Загальнокультурну компетентність (розуміння культурних, історичних та регіональних особливостей, що склалися в Україні та за її межами в області ризик-менеджменту);

3. Навчально-пізнавальну компетентність (формування у студента зацікавленості щодо вмінь оперувати специфічними управлінськими фінансовими термінами, категоріями та поняттями; розкриття змісту механізму управління ризиками, та розгляду прийомів управління ризиками; вивчення технології прийняття рішень у різних ризикованих ситуаціях);

4. Інформаційну компетентність (розвиток вмінь студента до самостійного пошуку, аналізу, структурування та відбору потрібної інформації в області ризик-менеджменту за допомогою економіко-математичних методів та моделей)

5. Комунікативну компетентність (розвиток у студента навичок роботи в команді шляхом реалізації групових проектів в області наукових досліджень по ризик-

менеджменту, вміння презентувати власний проект та кваліфіковано вести дискусію у досліджуваній сфері)

6. Компетентність особистісного самовдосконалення (елементи фізичного, духовного й інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції та самопідтримки; підтримка постійного прагнення самовдосконалення та самопізнання, здатність до розуміння та використання об'єктивних законів ризик-менеджменту).

Чому Вас має зацікавити поглиблене вивчення цього курсу?

В сучасних умовах управління ризиками є ключовим чинником в діяльності будь-якого підприємства. Це пов'язано з тим, що будь-яка організація функціонує в умовах невизначеності і прагне збільшувати прибуток в умовах, що постійно змінюються на ринку. Чинник ризику виникає в різних сферах діяльності і своєчасне виявлення, аналіз і ухвалення відповідного рішення, про спосіб управління тим або іншим ризиком дозволяє організації уникнути втрат і тим самим є як захисним механізмом, так і фактором успіху підприємства. З цієї причини питання організації на підприємствах діяльності по ризик-менеджменту стає одним з найбільш актуальних і вимагає особливої уваги.

Від здобувачів очікується: базові знання математики, основ діючого законодавства, макроекономіки та мікроекономіки.

Зміст курсу поділяється на дві частини, перша з яких присвячена теоретичним і практичним основам управління ризиками на підприємстві; а друга присвячена функціональному ризик-менеджменту.

Команда викладачів нашої кафедри будуть готові надати будь-яку допомогу з деякими з найбільш складних аспектів курсу по електронній пошті, на форумі і особисто - у робочий час.

Огляд курсу

Цей курс, який вивчається з вересня по грудень, дає студентам вміння виділяти головні, найбільш важливі проблеми в діяльності підприємства, зрозуміти їх причини й наслідки; вірно оцінювати ступінь небезпеки ризику, ступінь його впливу на рентабельність, прибуток, стійкість роботи підприємства; вміння проводити розробку ризикознижуючих заходів, визначити напрям головного удару по ризикам з урахуванням особливостей конкретних методів ризик-менеджменту; уміння визначити найбільш ефективні заходи по ризик-менеджменту з точки зору їх якості та витрат на їх реалізацію.

Денна форма навчання:

Кількість кредитів ECTS – 5.

Лекції – 30 годин.

Практики – 30 годин.

Самостійна робота – 90 годин.

Заочна форма навчання:

Кількість кредитів ECTS – 4.

Лекції – 8 годин.

Практики – 6 годин.

Самостійна робота – 136 годин.

Курс складається з однієї лекції раз на тиждень і одного практичного заняття раз на тиждень. Він супроводжується текстовим матеріалом, презентаціями та груповими

завданнями. Студенти матимуть можливість застосовувати отримані знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії.

Ризик-менеджмент / схема курсу

Поміркуй	Лекції	Виконай
	Довідковий матеріал	
	Презентації	
	Обговорення в аудиторії	
	Групові завдання	
	Індивідуальні консультації	
	Залік	

Теми курсу

1. Вступ до дисципліни ризик-менеджмент
2. Ризик як економічна категорія
3. Аксиоми, закони та принципи ризик-менеджменту
4. Класифікація ризиків і загальна схема ризик-менеджменту
5. Ризик-менеджмент на підприємстві: його організація і потрібна документація
6. Процедура складання програми управління ризиками на підприємстві
7. Збитки фірми та методи управління ризиками
8. Етапи реалізації Програми управління ризиками
9. Операційний ризик-менеджмент
10. Фінансова система і фінансові ризики
11. Управління фінансовими ризиками
12. Ризик-менеджмент у сфері маркетингу
13. Дослідження сприйманих ризиків споживача
14. Ризик-менеджмент у зовнішньоекономічній діяльності
15. Кількісний аналіз проектних ризиків і можливості комп'ютерного моделювання

Практичні заняття курсу передбачають виконання завдань з класифікації ризиків, розрахунку методів виявлення і управління ризиками, проводити оцінку ризиків та інш. Проект фіналізується контрольними заходами (тестові завдання, залік). Виконання завдань супроводжується посиланнями у суміжні дисципліни, що доповнюють теми.

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, лекційні матеріали, презентації, завдання та правила оцінювання курсу)

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку наступної лекції. Ви повинні бути готовими до дискусій та мозкових штурмів – ми хочемо знати, що ви думаєте!

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. <http://metod.kart.edu.ua/>
2. <http://www.nbu.gov.ua>
3. <http://www.management.com.ua>
4. <http://www.beri.com>
5. <http://www.riskease.com>

Лекції та практичні заняття

Денна форма навчання. Пильнуйте за змінами у розкладі.

Тижні	Кільк. год.	Тема лекції	Кільк. год.	Тема практичних занять
1	2	Вступ до дисципліни ризик-менеджмент Поняття, мета і завдання ризик-менеджменту Функції ризик-менеджменту Історія виникнення ризик-менеджменту Актуальність ризик-менеджменту Переваги ризик-менеджменту та його вплив на вартість компанії	2	Курс «Ризик-менеджмент» і його значення
2	2	Ризик як економічна категорія Еволюція уявлень про ризик Сутність ризику, його структурні характеристики Сутність невизначеності та ризику	2	Актуальність ризик-менеджменту
3	2	Аксиоми, закони та принципи ризик-менеджменту Основні аксиоми ризик-менеджменту Закони управління ризиками Принципи ризик-менеджменту	2	Класифікація ризиків
4	2	Класифікація ризиків і загальна схема ризик-менеджменту	2	Загальна схема процесу управління ризиками
5	2	Ризик-менеджмент на підприємстві: його організація і потрібна документація Організація управління ризиками Документація та управління ризиками	2	Організація управління ризиком на підприємстві
6	2	Процедура складання програми управління ризиками на підприємстві Установлення контексту ризику: визначення стратегічних і тактичних позицій компанії Виявлення факторів ризику Оцінка ризику Методи виявлення ризику	2	Методи виявлення ризику. Оцінка ризику.

7	2	Збитки фірми та методи управління ризиками Збитки фірми, ризик-експозиції та їх класифікація Методи управління ризиками та їх вибір Фінансування ризику	2	Методи управління ризиками (доцільність, переваги).
Модульний контроль знань 1				
8	2	Етапи реалізації Програми управління ризиками Відповідальність менеджменту за управління ризиком. Комплексний ризик-менеджмент Ризик-менеджмент: вісім елементів процесу	2	Підходи до реалізації ризик-менеджменту на підприємстві
9	2	Операційний ризик-менеджмент Особливості виявлення операційних ризиків Особливості оцінки ймовірності операційних ризиків Особливості аналізу операційних ризиків у фінансових інститутах	2	Особливості виявлення та оцінки операційних ризиків
10	2	Фінансова система і фінансові ризики Фінанси, фінансові ринки, фінансовий менеджмент: їх роль і структура. Фінансовий ризик: його суть і класифікація Показники ринкового ризику: <i>VaR</i> та <i>EaR</i>85 Методи впливу на фінансові ризики	2	Фінансові ризики: суть і класифікація
11	2	Управління фінансовими ризиками Принципи управління фінансовими ризиками Як ураховують фактор ризику у фінансових рішеннях Схема управління фінансовими ризиками	2	Методи управління фінансовими ризиками.
12	2	Ризик-менеджмент у сфері маркетингу Ризик-менеджмент і маркетинг: сфери перетинання Ризик-менеджмент у маркетингу	2	Управління ризиками у процесі розробки маркетингових стратегій
13	2	Дослідження сприйраних ризиків споживача Методологія маркетингового дослідження. Пошукові питання і гіпотези План дослідження.. Аналіз даних. Результати дослідження Розробка маркетингового комплексу.	2	Маркетингове дослідження сприйманого ризику.

14	2	Ризик-менеджмент зовнішньоекономічній діяльності Основні види ризиків зовнішньоекономічній діяльності Практичні аспекти аналізу і розрахунку ризиків на етапі підготовки зовнішньоекономічної операції	у у 2	Зовнішньоекономічні ризики і їх види
15	2	Кількісний аналіз проектних ризиків і можливості комп'ютерного моделювання Проектні ризики Методи аналізу ризиків інвестиційних проектів Метод комп'ютерного імітаційного моделювання Монте-Карло	у у 2	Методи аналізу ризиків інвестиційних проектів
Модульний контроль знань 2				
Залік з дисципліни				

Заочна форма навчання. Пильуйте за змінами у розкладі.

Тижні	Кільк. год.	Тема лекції	Кільк. год.	Тема практичних занять
1	2	Вступ до дисципліни ризик-менеджмент Поняття, мета і завдання ризик-менеджменту Функції ризик-менеджменту Історія виникнення ризик-менеджменту Актуальність ризик-менеджменту Переваги ризик-менеджменту та його вплив на вартість компанії	2	Організація управління ризиком на підприємстві
2	2	Ризик-менеджмент на підприємстві: його організація і потрібна документація Організація управління ризиками Документація та управління ризиками	2	Методи управління ризиками (доцільність, переваги).
3	2	Операційний ризик-менеджмент Особливості виявлення операційних ризиків Особливості оцінки ймовірності операційних ризиків Особливості аналізу операційних ризиків у фінансових інститутах	2	

4	2	Управління фінансовими ризиками Принципи управління фінансовими ризиками	2	
		Як ураховують фактор ризику у фінансових рішеннях Схема управління фінансовими ризиками		
Залік з дисципліни				

Правила оцінювання

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Завдання на самостійну роботу:

- Студентам пропонується обрати дві з варіантів тем для написання реферату впродовж семестру. За вчасне та вірне виконання завдання нараховується **20 балів до поточного модульного контролю**. За невиконане завдання бали не нараховуються. Необхідний обсяг виконання завдання складає 50% на перший модульний контроль і 100% на другий модульний контроль. Перебіг поточного виконання завдання та питання для обговорення надсилаються на e-mail викладача або перевіряються ним особисто.

- Студенти мають прорецензувати одну роботу іншого студента впродовж семестру очно та висловити свої критичні зауваження.

	Теми самостійної роботи
1	Особливості управління підприємством в умовах невизначеності. Сутність ризику
2	Причини виникнення ризику. Класифікація ризиків
3	Переваги ризик-менеджменту. Вимір ризику: статистичні, експертні, аналогові методи виміру
4	Сутність оптимальності за Парето
5	Загальні підходи щодо кількісної оцінки ризику в спектрі економічних проблем
6	Систематичний та специфічний ризик цінних паперів. Кореляція цінних паперів та її застосування
7	Критерії прийняття рішень у ситуації, що характеризується антагоністичними інтересами середовища. Шоста інформаційна ситуація
8	Сутність моделі М. Міллера і Д. Орра. Поняття «оптимального резерву»
9	Аналіз чутливості. Корпоративна імітаційна модель
10	Зміст і завдання актуарних розрахунків. Актуарна калькуляція. Класифікація актуарних розрахунків
11	Особливості виявлення та оцінки операційних ризиків
12	Особливості управління фінансовими ризиками підприємства
13	Ризики споживача (сприймані ризики): визначення і дискусії
14	Економічна природа ризиків зовнішньо-економічної діяльності. Валютний ризик
15	Напрямки використання спеціалізованого програмного забезпечення в управлінні ризиками на підприємстві
16	Страховання як метод управління ризиками
17	Відповідальність менеджменту за управління ризиком. Комплексний ризик-менеджмент
18	Проектні ризики та їхня класифікація. Методи аналізу ризиків інвестиційних проектів
19	Аутсорсінг управління ризиком
20	Управління ризиками під час проведення маркетингових досліджень

Відвідування лекцій:

Бали за цю складову не нараховуються взагалі, якщо студент не відвідував більш 50% лекційних занять у модулі без поважних причин. За відвідування кожної лекції нараховується 1 бал. **Максимальна сума становить 10 балів.**

Ступінь залученості:

Мета участі в курсі – залучити вас до дискусії, розширити можливості навчання для себе та своїх однолітків. Участь буде оцінюватися на основі кількості та вірності ваших відповідей. Питання, хоча й заохочуються, однак не оцінюються в цьому блоці. Ми намагаємося надати всім студентам рівні та справедливі можливості для підвищення власною залученості. **Максимальна сума становить 10 балів.**

Практичні заняття:

Оцінюються за відвідуваннями (до 5 балів) та ступенем активності студентів на занятті (до 5 балів). **Максимальна сума становить 20 балів.**

Модульне тестування:

Оцінюються за вірними відповідями на тестові модульні питання. **Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.**

Залік:

Студент отримує залік за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає заліковий бал. Якщо студент не погоджується із запропонованими балами він може підвищити їх на заліку, відповівши на питання викладача .

Очікувані результати навчання

Вивчаючи цей курс, Ви по-перше, здобудете навички економічного мислення з елементами психології поведінки в умовах ризику. Тобто сучасна людина повинна розуміти, що ризик є невід'ємним елементом успіху і потрібно навчитись користуватися ним кваліфіковано.

По-друге, здобудете навички розгадування ризикованих ребусів ініціаторів проектів і вміння виявляти реальні ризики проектів, здійснювати аналіз можливих збитків, а також знаходити основні причини збитків інвестиційних проектів та шляхи їх запобігання.

А по-третє, здобудете навички щодо розрахунку розміру очікуваної ставки прибутку, норми прибутку на акції, середньозваженої вартості капіталу та зможете побудувати графік можливого руху інвестицій та граничної вартості капіталу

Команда викладачів:

Куделя Вікторія Іванівна (<http://kart.edu.ua/pro-kafedru-ekbiupt-ua/kolectuv-kafedru-ekbiupt-ua/куделя-вікторія-іванівна>) – лектор, к.е.н., доцент кафедри економіки, бізнесу та управління персоналом на транспорті УкрДУЗТ. Кандидат економічних наук (2006 р., спеціальність 08.07.04 – економіка транспорту і зв'язку). Напрямок наукової діяльності: методологічні аспекти інвестиційно-інноваційного розвитку залізничного комплексу України, ризик-менеджмент, економіка залізничного транспорту.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням: <http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними

можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>

Додаток1

Питання до заліку з дисципліни ризик-менеджмент

1. Актуальність ризик-менеджменту.
2. Методи управління ризиками.
3. Проектні ризики та їх класифікація.
4. Методи аналізу ризиків інвестиційних проектів.
5. Еволюція ризик-менеджменту.
6. Фінансування ризику.
7. Аналіз ризиків інвестиційного проекту.
8. Визначення ризику.
9. Неприйняття ризику і безризиковий еквівалент.
10. Елементи процесу ризик-менеджменту.
11. Імітаційне моделювання інвестиційних ризиків за допомогою Excel.
12. Програми для управління ризиками в маркетингу.
13. Базова класифікація ризиків.
14. Особливості виявлення операційних ризиків.
15. Ринкові ризики.
16. Ризики: суть і їх класифікація.
17. Карти потоків.
18. Суть і види ринкових ризиків.
19. Бізнес-ризики.
20. Особливості оцінки ймовірності операційних ризиків.
21. Суть і види операційних ризиків.
22. Неприйняття ризику.
23. Кредитні ризики.
24. Метод виявлення ризиків події – наслідки та його застосування.
25. Суть і види бізнес-ризиків.
26. Критерії класифікації ризиків.
27. Дерево відмов.
28. Суть і види кредитних ризиків.
29. Загальна схема управління ризиками організації.
30. Фінанси, фінансові ринки, фінансовий менеджмент: їх роль і структура.
31. Переваги ризик-менеджменту.
32. Фінансовий ризик: його суть і класифікація.
33. Вимір ризику: статистичні методи оцінки ризику.
34. Експертні методи оцінки рівня ризику.
35. Врахування фактору ризику у фінансових рішеннях.
36. Аналогові методи оцінки рівня ризику.
37. Організація управління ризиком на підприємстві.

38. Збитки фірми та їх класифікація.
39. Фактори ризику та їх структура.
40. Методологічні питання аналізу ризиків споживача.
41. Страхування як метод управління ризиками.
42. Схема реалізації програми ризик-менеджменту.
43. Основні аксіоми ризик-менеджменту
44. Методи управління ризиками (доцільність, переваги)
45. Зовнішньоекономічні ризики і їх види
46. Закони управління ризиками
47. Основні терміни і визначення: ризик, імовірність, невизначеність
48. Програма ризик-менеджменту і принципи її складання
49. Вимір ризику: статистичні, експертні, аналогові методи виміру.
50. Організація управління ризиком на підприємстві.